

BIBLIOGRAFIA

PUBLICACIONS DEL PATRONAT D'ESTUDIS OSONENCS

MASNOU I BOIXEDA, Ramon. *Hores de recolliment. Diari íntim dels darrers mesos de la guerra (febrer - desembre 1938)*. Vic, Patronat d'Estudis Osonencs, 1996, 238 pàgs.

Ens trobem amb un llibre de vivències i reflexions personals, emmarcat en els darrers mesos de la guerra civil. El seu autor, Ramon Masnou, era en aquells moments un jove sacerdot que vivia amagat al Mas Llagostera de Baix, a Santa Eugènia de Berga. A causa de la persecució religiosa, Ramon Masnou va buscar refugi a la casa de pagès natal, on va viure reclòs pràcticament tot el temps que va durar el conflicte bèl·lic i revolucionari. Des del seu amagatall, quan els dies de persecució més intensos havien acabat, va escriure un diari en diversos fulls de paper que, després de seixanta anys, han sortit a la llum pública amb aquesta publicació.

L'obra no és estrictament un llibre d'història, perquè li falta la perspectiva històrica que dona el pas del temps, però també perquè l'autor només es proposa explicar les seves vivències i reflexions del moment. L'interès del llibre és el de ser un document històric, contemporani als fets que narra, que dona la visió d'un sacerdot amenaçat per la persecució religiosa. Les seves vivències són una qüestió personal, que ens són útils per interpretar aquells esdeveniments, però que no podem valorar ni criticar, perquè cada persona explica les seves vivències tal com les veu. En tot cas aquestes vivències, conjuntament amb les d'altres persones, han de servir per donar una visió més ajustada de com es van viure aquells fets.

En acabar la guerra civil, durant molts anys, van proliferar un tipus d'obres en què els autors volien fer la història d'aquells esdeveniments a partir de les seves vivències personals. Eren obres d'un marcat caràcter autojustificatiu, escrites per persones de les més diverses opcions ideològiques. Sovint es queia en l'error de voler convertir el que només era una visió personal en l'única interpretació possible de la guerra civil i la revolució. En el cas que ens ocupa, l'autor deixa clar d'entrada que el seu llibre és de vivències íntimes. També esmenta que algunes de les coses que pensava en aquells moments de conflicte ja no les comparteix

actualment, cosa que l'allunya de la temptació de creure que les seves vivències són tota la història.

A partir de les celebracions religioses de cada dia, Ramon Masnou anotava les seves vivències i reflexions. Majoritàriament l'obra tracta aspectes religiosos, però de tant en tant l'autor dona la seva opinió sobre temes polítics i socials. A partir de les seves opinions, podem descobrir a un jove sacerdot que pensava que la República va sembrar l'odi i el llibertinatge, que el marxisme era un amenaça mundial i que, davant la persecució religiosa, no quedava altra alternativa que Franco, amb qui confiava perquè, segons afirma, li havien dit que era un bon cristià i el veia més intel·ligent que Primo de Rivera. Es presenta com a catalanista, però pensava que amb la situació on s'havia arribat, els catalans havien d'aguantar el que fos, perquè l'alternativa republicana era molt pitjor. Al final de l'obra però ja deixa entreveure algun desencany, quan s'adona com els franquistes tractaven els catalans.

El llibre de Ramon Masnou no dona gaires detalls sobre la situació del moment, és un diari íntim, que tracta aspectes relacionats amb la religió, els que més li interessaven internament. Només explica alguns rumors que li arribaven en el seu amagatall. En aquest sentit contrasta amb altres obres del mateix tipus, que mostren vivències personals però donen més detalls sobre la situació social, política o econòmica. A la nostra comarca tenim el cas del dietari d'Antoni Bassas, publicat ja fa anys. Les anotacions de Ramon Masnou són més el fruit dels pensaments interiors d'un jove sacerdot, que es trobava amenaçat i creia que la desaparició de la religió de la vida pública havia abocat el país al desastre. És, per tant, un exemple significatiu de les vivències d'un jove sacerdot durant els anys de la guerra civil i la revolució, que cal tenir ben present al costat d'altres vivències. En aquest cas però, el dietari de Ramon Masnou guanya interès, no per qui era durant aquell conflicte, sinó pel fet que anys després va arribar a ser el bisbe de Vic.

Josep Casanovas i Prat

GUDIOL COROMINAS, Eulàlia. *Josep Gudiol Ricart*. Patronat d'Estudis Osonencs 1997, 181 pàgs. il·lustrades.

Si Josep Gudiol Ricart hagués estat filòleg, historiador o pedagog, avui dia, sens dubte, seria un mite popular a Catalunya i els mestres en parlarien a classe als parvularis. Però Gudiol va ser historiador de l'art, i com si l'art no fos el màxim trumfo de la cultura catalana, la seva és una especialitat de les ciències socials que al nostre país ha passat sempre força desapercibuda fora dels cercles especialitzats, malgrat que qui la conreés –com era el cas de Gudiol– hagués fet una tasca personal essencial, hagués liderat tota mena d'iniciatives col·lectives en el seu camp i hagués tingut un prestigi internacional com pocs altres estudiosos del país d'altres especialitats han tingut.

Aquest llibre que ara ha aparegut serveix per a informar-nos detalladament de la vida i l'obra de Gudiol. Documenta amb bases sòlides la seva trajectòria, els seus projectes, les seves obres, la seva participació en l'estudi, coneixement i

promoció de l'art català i espanyol de totes les èpoques. L'autora, filla del biografiat, ha pogut pouar en la correspondència i en la documentació familiars, i extreure'n gran quantitat de dades que fan d'aquest llibre una important obra de consulta; i en canvi no cau en la temptació de judicar ni glorificar el personatge més enllà de l'afecte lògic que demostra per la persona del seu pare.

En el llibre, redactat de forma senzilla i directa, queda ben palesa la importància cabdal que va tenir en la formació de Gudiol el món cultural del Vic de la seva infantesa i de la seva joventut, i el pes intel·lectual del seu oncle, l'erudit mossèn Josep Gudiol i Cunill, però també el d'Antoni d'Espona i de Nuix o el del seu company d'estudis Eduard Junyent. També queda clara la decidida aposta de Gudiol, des de molt aviat, per emprar massivament la fotografia com a eina bàsica per a sustentar qualsevol estudi historicoartístic, idea metodològica fonamental en la tasca futura del Gudiol historiador de l'art. Es dedica també força atenció a la forta relació que el biografiat mantingué sempre amb els Estats Units, on, treballant a la Frick Library de Nova York, acabà d'afinar les seves idees de crear un gran arxiu iconogràfic. Es parla també de la seva actuació destacada en el salvament del patrimoni artístic durant la guerra civil espanyola, i de la seva nova etapa nord-americana d'exili, ja com a professor respectat.

La creació de l'Institut Amatller –de nou a Barcelona–, on posà en pràctica la seva idea de crear un completíssim arxiu gràfic, la seva vessant galerística –que li permeté tenir un paper clau en el desvetllament de la nova avantguarda artística catalana de postguerra–, la seva intensa activitat editorial sempre enfocada cap a la història de l'art, i la seva mateixa obra personal d'investigació plasmada en llibres de conjunt avui ja clàssics i en importants monografies especialitzades, completen el retrat del personatge.

El llibre compta amb diverses i interessants fotografies en blanc i negre, que il·lustren mínimament el seu món familiar però encara més el professional, el volum té les dimensions justes per a ser més que una síntesi biogràfica, però deixa oberta la porta per què damunt el complet canemàs que ofereix, hom pugui en el futur aprofundir i especular sobre la rica personalitat de Gudiol, figura que marca sens dubte un abans i un després en la història de la historiografia artística del nostre país.

Francesc Fontbona

COLLELL I BANCELLS, Jaume. *Memòries d'un noi de Vic*. Amb un pròleg de Ramon Ordeig i Mata. Vic, Patronat d'Estudis Osonencs, 1996. Edició facsímil.

El Patronat d'Estudis Osonencs s'avingué el 1996 a commemorar doblement l'escaïença dels cent-cinquanta anys del naixement del cèlebre canonge Jaume Collell i Bancells (Vic, 1846-1932). Es tracta, com esqueia al perfil d'escriptor prolix de qui fou una de les senyeres indiscutibles de la Renaixença a Vic, de dues aportacions de mena bibliogràfica: la publicació, d'una banda, d'un parell d'articles al número 137 de la revista «Ausa», deguts a Ramon Ordeig i Joan Requesens, que analitzen respectivament la seva relació epistolar amb la pintora Lluïsa Vidal i Puig (Barcelona, 1876-1918) i l'atenció bibliogràfica que Collell dedicà a

Jaume Balmes; i de l'altra, l'edició facsímil de *Memòries d'un noi de Vich* (1908), un dels seus títols en prosa més emblemàtics, amb un pròleg molt esclaridor de Ramon Ordeig mateix entorn la gènesi del volum en particular, i la producció memorialística collelliana en general.

La reedició d'un títol com *Memòries d'un noi de Vic* és més que oportuna, perquè permet la relectura d'algunes de les pàgines més entranyables, i no pas exemptes d'un cert lirisme, del polifacètic canonge vigatà. No és difícil imaginar la necessitat, la humanitat íntima de l'impulsà a escriure'l. L'estiu de 1908, ben complerts els seixanta anys, l'enyor puny vivament «el poeta, predicador y agitador príncep en lo moviment regional», per dir-ho amb paraules del seu amic Torras i Bages, i comença, auxiliat per la seva fecunda i precisa memòria, a pensar com mai, més que en el país i la seva feligresia, en el «noy» estudiós i enjogassat que havia estat al Vic dels anys cinquanta del segle XIX. Els esbossos memorialístics precedents, entre d'altres l'immediat pròleg «In illo tempore...» amb què encapçalà la segona edició de *Dos màrtirs de ma pàtria, o siga Llucià i Marcjà* (1907), de Jacint Verdager, havien assaonat prou el terreny perquè finalment s'hi esplaiés de manera expressa.

Redactat d'una sola tirada, i estructurat en quinze capítols breus (o, encara millor, *quadrets*, atenent la intitulació de 1906 amb què la «Gazeta Montanyesa» havia anunciat l'aparició d'uns seus *recorts vigatans*), el volumet en qüestió revesteix una unitat i ritme narratius tals, que gairebé diríem que veiem créixer el nen de can Font entre estampa i estampa, passant dels tres als dotze anys sense destorb.

L'evocació dels seus anys infantils és vívida, epidèrmica, amb un balanç global esperablement feliç, malgrat el ressò de la segona carlinada i els clatellots que alguns companys d'estudi una mica endarrerits de lletra rebien d'un catedràtic de llatí «de temperament sanguini». S'imposen aviat, entre altres, els records amables de l'àvia materna i de la mare, de qui reconeix haver rebut el «sediment espiritual catalanesch més ferm e indestructible, y que determinà ma vocavió més endavant»; els incomptables jocs al carrer amb els seus amics: les bales i les cassanelles, els del bou, i el caminar a les palpentes amb els ulls tapats, en què sovint s'auxiliava «pel ressò de la veu en les entrades i l'olor de les cases», així com també els llançaments de pedra amb fona en les batalles perilloses que feïen els nois més grans i que ells defugien; els ballarins i acròbates passavolants, procedents de països diversos, que adesiara els divertien amb els seus espectacles; la seva primera llicó d'egiptologia, pronunciada espontàniament pel doctor Giró i Torà davant una mòmia que hi havia exposada en una punta del carrer dels Argenters; la catequesi administrada per la bondadosa «Maria de la doctrina»; les hores dolces fent «d'escolanet de Sant Domingo»; i les primeres lectures, sobretot la de l'única novel·la permesa aleshores entre els nois de la seva edat, *Las Ruinas de mi convento*, que s'afanyaven a llegir per torns enduent-se a casa l'únic exemplar que en posseïa la Biblioteca Episcopal.

És obvi que *Memòries d'un noi de Vic*, i la prosa collelliana en general, que tothora es manté fidel a l'estètica romàntica en què començà a construir-se, no pot competir amb l'estilització literària d'algunes de les obres del Modernisme coetani emergent aparegudes durant aquell primer decenni del segle XX; és millor

no posar-la al costat de la narrativa, posem per cas, de Raimon Casellas, Víctor Català, Prudenci Bertrana o Joaquim Ruyra, les primiceres *Marines i boscatges* (1903) del qual Collell mateix elogià decididament aventurat, en una carta a Lluïsa Vidal escrita l'agost de 1904, que era «lo millor que s'ha escrit del temps modern a Catalunya». L'escriptura de Collell, emperò, presenta una altra mena de virtut que compensa una mica aquest diguem-ne dèficit artístic: és més directa i vivaç, més nerviüda i contundent, perquè és bastida, preferentment, damunt dels colors i de la música d'una oralitat gairebé nua basada en el lèxic i els girs col·loquials característics del parlar de la Plana de Vic. Ben mirat, el publicista impenitent que fou Collell, fundador i director de diverses tribunes periodístiques, condicionà la immediatesa, el comentari gairebé en apunt, de les seves pàgines més pretesament literàries.

No ens podem pas queixar, doncs, d'aquesta encertada edició en facsímil de *Memòries d'un noi de Vic*, que val alhora com a document sociohistòric entorn el Vic de mitjan segle XIX. Interès afegit, val a dir, que l'il·lustre canonge reprengué posteriorment en la seva continuació cronològica, *Del meu fadrinatge* (1920), una mirada personal de «la dècada plena y granada que va del 60 al 70», absolutament determinant de la seva profunda immersió en els àmbits de la religió, la literatura, la política i la cultura en general.

Antoni Pladevall i Arumí

ALTRES PUBLICACIONS

ORDEIG I MATA, Ramon. *Els estudiants de Vic i el Col·legi de Sant Josep*, Vic, Estudis Històrics (Monografies, 4), 1997.

És aquest el quart llibre de la sèrie de Monografies de l'editora Estudis Històrics portada pel propi autor. Després de la monografia dedicada a la història d'Oristà la sèrie torna a temes vigatans abordant l'estudi del Col·legi de Sant Josep, el col·legi o residència on van viure i conviure successives generacions d'estudiants del Seminari de Vic.

L'autor, en un recorregut cronològic, va seguint les diferents etapes de la institució, des de la seva fundació el 1861 pel pare Bach, superior de Sant Felip, en una casa del carrer de la Ramada, fins a la seva desaparició arran de la Guerra Civil de 1936-1939 i la seva continuació, ja acabada la Guerra, com a seminari menor, primer a la Gleva i després de nou a Vic, i la rehabilitació de l'edifici del Col·legi com a seu del Museu Episcopal de Vic.

L'estudi no és només una història, a partir de documents d'arxiu, de la institució o dels edificis en què successivament va estar ubicat el col·legi i especialment del darrer, el situat al peu del cloquer, sinó que és també un estudi, a través de la documentació del propi Col·legi i a través de fonts literàries i fins i tot de testimonis de primera mà, autobiogràfics o orals, de la vida i l'ambient estudiantil, de les

persones, dels personatges i del funcionament i l'organització quotidiana del col·legi i, en resum, de tota una època, del darrer terç del segle XIX i les primeres dècades del XX.

El pròleg cordial, càlid i suggerent del Dr. Ramon Masnou i Boixeda, bisbe emèrit de Vic que havia estat, ell mateix, col·legial i més tard superior del Col·legi de Sant Josep, dona pas a la concisa introducció del propi autor i a l'estudi articulat en sis parts. En la primera part, sobre els inicis de la institució, de la fundació el 1861 fins a la mort del pare Bach el 1866, tracta la fundació del col·legi anomenat inicialment «Col·legi dels estudiants pobres», els successius trasllats des de la primera ubicació al carrer de la Ramada fins a can Garriga, al carrer Sant Miquel Arcàngel, ubicació definitiva; en la segona part, el període 1866-1882 qualificat d'etapa de creixement, tracta dels primers successors del pare Bach en la direcció, de l'organització del temps en el Col·legi i també, com no, del nom popular que per aquests anys es començà a donar a l'edifici —«la Panissa»—, i als seus estadants —«panissaires»—, mots emprats a vegades amb cert to despectiu. La tercera i la quarta part, tracten la consolidació del Col·legi sota els episcopats del bisbe Morgades i del bisbe Torras i Bages, que constitueix el període de consolidació de la institució en l'organització i funcionament intern, i d'ampliació de l'edifici. La cinquena part tracta el període de 1916 fins a la guerra civil, que l'autor qualifica d'*època de canvis*, canvis que afecten des d'aspectes de la indumentària dels estudiants o aspectes de mobiliari i règim alimentari fins a pedagògics i també arquitectònics ja que és en aquesta època quan amb l'enderroc del vell casal de l'Ardiaca i la construcció de la façana l'edifici adopta la fesomia que tots coneixem, o que hem conegut. La breu darrera part correspon al període 1939-1961 i és gairebé a manera d'epíleg; revisa per una banda la continuació de la institució ja fora del seu edifici i en la forma de seminari menor, i per altra banda segueix la història de l'edifici, la seva adaptació per a allotjar les col·leccions del Museu Episcopal de Vic, fins aleshores ubicades als locals sobre el claustre de la Catedral.

L'estudi es completa amb un interessant recull de fonts emprades, i de bibliografia que és de fet la bibliografia de tota una època.

En certa manera el llibre és l'estudi de dues històries diferents encara que evidentment molt estretament relacionades, com són per una banda la història de la institució, del Col·legi de Sant Josep per a Estudiants Pobres, i per altra banda la història de l'edifici que es va anar construint per acollir el col·legi i que posteriorment acabà acollint les col·leccions del Museu Episcopal, aspecte que té una entitat pròpia i una importància clara. Això havia de ser necessàriament així quan el llibre va sortir en el moment en què, enmig de tot un gran projecte per reinstalar les col·leccions del Museu Episcopal i pesant sobre l'edifici una decisió d'enderroc, es debatia sobre el seu valor. Com diu l'adagi que bé cita l'autor en la seva conclusió, allò que no es coneix no s'estima. El coneixement de la història d'un edifici aporta dades i elements sobre la seva construcció i els responsables de les seves diferents fases que donen a l'edifici un valor històric més enllà del valor emotiu dels qui veuen l'edifici com una part essencial del paisatge o entorn de la història personal. El valor històric era un element més a tenir en compte al costat del valor estètic, del valor arquitectònic i de la idoneïtat tècnica, i un dels valors

més importants d'aquest llibre ha estat l'intent de donar a conèixer aquests valors perquè es poguessin tenir més en compte a l'hora de poder conjuminar el respecte a aquests valors històrics amb les necessitats tècniques requerides per la nova instal·lació, si hi havia voluntat de fer-ho.

En resum, estem davant d'un llibre sorgit una mica motivat per les circumstàncies, i que manté els tres trets característics de les obres precedents de l'autor: gran correcció de llenguatge, un estil molt concís i un gran rigor científic, cosa que fa que el llibre tingui una gran densitat d'informació objectiva i de dades històriques sense que el lector se senti enfarfegat amb retòriques i amb disquisicions complexes.

L'únic que es pot lamentar, si de cas, i no ja del contingut del llibre sinó en relació al context en què va aparèixer, és que el llibre ha vist la llum massa tard per a poder influir en les apreciacions i valoracions sobre l'edifici, en el coneixement col·lectiu de la institució i de l'edifici que tracta, i en les decisions ja preses sobre el destí de l'edifici, i sols cal esperar que per a veure estudis semblantment rigorosos sobre altres institucions o edificis vigatans no haguem d'esperar que aquests estiguin amenaçats o condemnats a la desaparició.

R.G.M.

ANGLADA, MARIA ÀNGELS, *LES GERMANES DE SAFO*, ED. DE LA MAGRANA, ESPARVER CLÀSSIC, 27, BARCELONA, 1997. INTRODUCCIÓ, EDICIÓ I NOTES DE...

Nova edició corregida i augmentada d'aquest interessant volum de poesia hel·lènica en el qual veus femenines ens parlen dels sentiments i també de la vida quotidiana de l'època.

ANGLADA, Maria Àngels, *Relats de mitologia. Els herois*, Editorial Destino, Barcelona, 1997.

Amena segona part dels interessants relats de mitologia que amb el títol de *Els déus* va publicar l'any passat, 1996.

ANGLADA, Maria Àngels, *Retalls de vida a Grècia i Roma*, Ed. Empúries, Barcelona, 1997.

La vida quotidiana de grecs i romans tal com es reflecteix en els textos dels grans autors clàssics: els llatins Pal·ladi, Plini el Jove, Horaci, Plaute i Ovidi, i els grecs Xenofont, Lísies, Homer i els epigrames de l'Antologia Palatina. Les presentacions dels textos ens apropen enginyosament als autors. Quant a les traduccions són de la mateixa M. Àngels Anglada i de Jordi Cornudella o bé en alguns casos provenen dels volums de la col·lecció Bernat Metge.

BOIX, DOM MAUR M. Vd. Jacint VERDAGUER, *Llegenda de Montserrat*.

Borgonyà. *Una colònia industrial del Ter. 1895-1995*, Pere Colomer i altres, coordinació Joan Morera, Associació de Veïns de Borgonyà/Eumó Editorial, Vic, 1996.

CASADES I GRAMATXES, *Pelegrí, Lo Lluçanès*, Ajuntament de Prats de Lluçanès, 1997. Reedició commemorativa de la primera editada fa cent anys pel Centre Excursionista de Catalunya.

CODINA, ROSA, *Sensacions. Paraules i poemes*. Pròleg d'Antoni Pladevall i Font, Poesia El Mirall, Ed. Columna-Viena, Barcelona, 1997.

COLOMER I CARLES, Oriol, *El pensament de Josep Torras i Bages*, Amic de les Arts, Sabadell, 1996.

COLLELL I BANCELLS, Jaume, *Memòries d'un noi de Vic*, Publicacions del Patronat d'Estudis Osonencs (Sèrie Osona a la Butxaca, 19), Vic, 1996. (Vd. ressenya *supra*).

COROMINA, Toni, *El que la sigue la persigue. Una biografia tolerada de El último de la fila*, Editorial Can, Barcelona, 1996.

CORTÉS, Jordi i SERRA, Roser, *La comarca del Lluçanès. Estudi d'un espai*, Rafael Dalmau Editora (Col·lecció Camí Real), Barcelona, 1996.

CREUS, Ricard, *M'estimo el cos*, Biblioteca de la Suda, Pagès Editors, Lleida, 1997. Poesia.

FARRÉS, Ramon, *Trenta-set poemes en forma de finestra*, Cafè Central. Jardins de Samarcanda, 16, Barcelona, 1997. Poesia.

GAROLERA, Narcís. Vd. Jacint VERDAGUER, *Canigó*.

GIRBAU, Valentí, *Església i societat a la Catalunya Central*, Premi Oms i de Prat, 1996. Facultat de Teologia de Catalunya, Barcelona, 1996.

GUDIOL COROMINAS, Eulàlia, *Josep Gudiol Ricart*, Publicacions del Patronat d'Estudis Osonencs, (Sèrie Monografies, 18), Vic, 1997. (Vd. ressenya *supra*).

IBORRA, Joan, *Pudor de cremat*, Edicions de l'Alou i Grup d'Artistes del Lluçanès, 1997.

Teatre. Obra centrada en fets i personatges protagonistes dels incendis forestals de l'any 1994.

L'Escriny. Biblioteca d'Autors i temes manlleuencs. Coordinadora Ramona Claparols. Pròleg de Joaquim Albareda, Ajuntament de Manlleu, 1997.

MASCARELLA I ROVIRA, Jordi i SITJAR I SERRA, Miquel, *El món al Ripollès. Visions i experiències de viatgers al llarg del temps*, Consell Comarcal del Ripollès, Ripoll, 1997.

Estructurat a base d'explicació i textos que il·lustren cada època descrita, comprèn des d'autors clàssics fins al segle XX; remarcuem la col·laboració de Ramon ORDEIG (cap. 2n segles IX-XII) i el capítol dedicat al segle XIX (excursionisme i literatura: Jacint Verdaguer).

MASCARELLA I ROVIRA, Jordi i SITJAR I SERRA, Miquel, *Guifré, el Pilós. Documentació i identitat*, Centre d'Estudis comarcal del Ripollès, Ripoll, 1997.

Publicació amb motiu del XI centenari de Guifré, el Pilós. Conté quinze textos en llatí i la traducció catalana corresponent.

MASNOU I BOIXEDA, Ramon, *Hores de recolliment. Diari íntim dels darvers mesos de la guerra (gener-desembre de 1938)*, Publicacions del Patronat d'Estudis Osonencs (Sèrie Monografies, 17), Vic, 1996. (Vd. ressenya *supra*).

MASNOU I BOIXEDA, Ramon. Vd. Ramon ORDEIG I MATA.

MONTAÑA, Daniel i PUJOL, Joan, *La Universitat carlina a Catalunya. Solsona (1838), Sant Pere de la Portella (1838-1840)*. Cossetània Edicions (Col·lecció Monografies Carlines, 1), 1997.

MONTAÑA, Daniel i PLANES, Josep Albert, *Sant Boi del Lluçanès, un poble de l'Altiplà*, Ajuntament de Sant Boi/Cossetània Edicions, 1997.

ORDEIG I MATA, Ramon, *Els estudiants de Vic i el Col·legi de Sant Josep*, Pròleg de monsenyor Ramon Masnou i Boixeda, bisbe emèrit de Vic, *Estudis Històrics*, Monografia, 4, Vic 1997. (Vd. ressenya *supra*).

ORDEIG I MATA, Ramon, *Del segle IX al XII* (dins Jordi MASCARELLA i Ramon SITJÀ, *El món al Ripollès*, cap. II).

PLADEVALL I FONT, Antoni, *Francesc Macià i Ambert, Bac de Roda*, Editorial Rafael Dalmau (Episodis de la Història, 309), Barcelona, 1996.

PLADEVALL I FONT, Antoni. Vd. Rosa CODINA.

PLANES, Josep Albert. Vd. Daniel MONTAÑA.

PRATS, Modest. Vd. Jacint VERDAGUER, *Canigó*.

PUJOL, Joan. Vd. Daniel MONTAÑA.

Qüèrn, núm. 1 (1995) *Repertori bibliogràfic biennal de literatura i llengua catalanes de l'edat mitjana i l'edat moderna*, Universitat de Girona, Institut de Llengua i Cultura Catalanes, Girona, 1995.

Reduccions, revista de poesia, núm. 64, Vic, desembre de 1994-1995.

Textos: Manuel de Pedrolo, Damià Huguet, Alexandre Navarro, Ricard Martínez Pinyol, Salvador Dalí (trad. Maria Jaén). *Estudis*: Maria Jaén, Màrçal Subiràs. *Notes*: Antoni Clapés i Maria-Josep Escrivà.

Reduccions, revista de poesia, núm. extraordinari 65-66. Vic març-juny 1996.

Textos: Marc Granell, Antoni Bauzà, Andreu Toneu, Paul Celan (trad. Antoni Pous), Paul Celan (trad. Jordi Ibáñez), Paul Celan (trad. Andreu Vidal i Karen Andrea Müller). *Estudis i comentaris*: Antoni Pous, Maurice Blanchot (trad. Arnau Pons) i Ricard Torrents. *Notes*: Hans-Michael Speier (trad. Robert Caner-Liese).

Revista Vic. Publicació anyal de divulgació vigatana, Vic, 29 de juny de 1997.

Conté el Sumari següent: «Vic i Josep M. Sert», M. Carme Rosés i Pou; «Recordant l'amic Pere Freixas Cabanes», Joan Serra Macià; «Miquel S. Salarich i Torrents, escriptor vigatà (1904-1996)», Maria-Mercè Miró; «Festes Cíviques de St. Miquel 1997»; «Sant Ramon del Portell, Sant Magí de la Brufaganya, Sant Segimon del Montseny», Antoni Pladevall i Font; «Efemèrides vigatanes 1996», Ramon Masferrer Solà.

SERRA, Roser. Vd. Jordi CORTÈS.

SITJÀ, Miquel. Vd. Jordi MASCARELLA, *Guifré, el Pelós*.

SITJAR, Miquel. Vd. Jordi MASCARELLA, *El món al Ripollès*.

SOLÀ, Fortià, *Història de Torelló, 1*, Associació d'Estudis Torellonencs, 1997 (reimpressió commemorativa de la 1a edició de l'any 1947).

VERDAGUER, Jacint, *Canigó*. Edició de Narcís Garolera. Pròleg de Modest Prats. Edicions dels Quaderns Crema, 1997.

Edició de butxaca que reproduïx el text establert per Narcís Garolera en la seva anterior edició crítica de 1995.

VERDAGUER, Jacint, *Llegenda de Montserrat*, Edició crítica, a cura de Dom Maur M. Boix. Eumo Editorial/Societat Verdaguier, Vic, 1997.

M.M.M.